

ข่า

ชื่อสมุนไพร

ข่า

ชื่ออื่นๆ

กฏุกโกโรหิณี (กลาง); ข่าตาแดง ข่าหยวก ข่าหลวง (เหนือ) ข่าใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Alpinia galanga (L.) Willd.

ชื่อพ้อง

Alpinia alba (Retz.) Roscoe, *Alpinia bifida* Warb., *Alpinia carnea* Griff., *Alpinia pyramidata* Blume, *Alpinia rheedei* Wight, *Alpinia viridiflora* Griff., *Amomum galanga* (L.) Lour. , *Amomum medium* Lour., *Galanga officinalis* Salisb., *Hellenia alba* (Retz.) Willd., *Heritiera alba* Retz., *Languas galanga* (L.) Stuntz, *Languas pyramidata* (Blume) Merr., *Languas vulgare* J.Koenig, *Maranta galanga* L., *Zingiber galanga* (L.) Stokes, *Zingiber medium* Stokes, *Zingiber sylvestre*

ชื่อวงศ์

Zingiberaceae

สรรพคุณ

ยาพื้นบ้านอีสาน ใช้ เหง้า มีกลิ่นหอม ฉุน รสขม บดเป็นผงละลายน้ำ หรือต้มน้ำดื่ม ขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ

ตำรายาไทย ใช้ เหง้าแก่ รสเผ็ดร้อน ขม รับประทานเป็นยาขับลม บำรุงธาตุ เป็นยาระบายอ่อนๆ แก้ไอ ช่วยย่อยอาหาร แก้บิด แก้ปวดท้องจุกเสียด กินแก้โรคปวดข้อ และโรคหลอดลมอักเสบ ขับน้ำคาวปลา ขับรก ใช้ภายนอกทรรักษากลากเกลื้อน แก้ไฟลวด แก้น้ำร้อนลวก แก้ลมพิษ และโรคลมปวงแก้สันนิบาตหน้าเพลิง ตำกับน้ำมะขามเปียกและเกลือให้สตรีกินหลังคลอดเพื่อขับน้ำคาวปลา แก้ฟกบวม โดยใช้ข่าแก่ฝานเป็นชิ้นบางๆชุบเหล้าโรงทา เหง้าแก่สดแก้โรคน้ำกัดเท้าโดยใช้ ๑-๒ หัวแม่่มือ ตำให้ละเอียด เติมเหล้าโรงพอท่วมทิ้งไว้ ๒ วัน ใช้สำลีชุบทาวันละ ๓-๔ ครั้ง หรือทาลมพิษ(ทาบ่อยๆจนกว่าจะดีขึ้น) ใบ รสเผ็ดร้อน ข่าพยาธิ กลากเกลื้อน ต้มอาบ แก้ปวดเมื่อยตามข้อ ดอก รสเผ็ดร้อน ทาแก้กลากเกลื้อน ผล รสเผ็ดร้อนฉุน ช่วยย่อยอาหาร แก้ปวดท้อง แก้กลิ้นเหียนอาเจียน ท้องอืดเฟ้อ แก้บิดมีตัวและไม่มีตัว หน่อ รสเผ็ดร้อนหวาน แก้ลมแน่นหน้าอก บำรุงไฟธาตุ ต้นแก่ รสเผ็ดร้อนซ่า ตำผสมน้ำมันมะพร้าว ทาแก้ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ ตามข้อ แก้กตะคริว ราก รสเผ็ดร้อนปร่า ขับเลือดลม ให้เดินสะดวก แก้เหน็บชา แก้เสมหะ และโลหิต หน่อ มีรสเผ็ดร้อนหวาน แก้ลมแน่นหน้าอก บำรุงไฟธาตุ

ยาพื้นบ้านล้านนา ใช้ เหง้า ผสมใบมะกา เถาเชือก เขาหน้ง หัวยาข้าวเย็นและเกลือ ต้มน้ำดื่มเป็นยาถ่าย เหง้าอ่อน ผสมขยันทังต้น หัวยาข้าวเย็น ต้มน้ำดื่ม แก้ริดสีดวงลำไส้ ลำต้นใต้ดิน รักษาโรคกลากเกลื้อน เป็นส่วนประกอบในตำรับยาเจ็บเมื่อยเส้นเอ็น ยาเสียบคัต ยามะเร็งครูด ยาไอ เป็นต้น

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ในหลอดทดลองพบว่าน้ำมันหอมระเหยจากเหง้ามีฤทธิ์ต้านการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรียหลายชนิด เช่น แบคทีเรียที่ทำให้เกิดโรคท้องเสีย วัณโรค ฝีม่อง และมีฤทธิ์ต้านเชื้อราพวกกลาก และยีสต์ นอกจากนี้ น้ำมันหอมระเหยยังมีฤทธิ์ฆ่าแมลง และมีฤทธิ์ต้านเนื้องอกในหนู สารสกัดแอลกอฮอล์จากเหง้ามีฤทธิ์ขับพยาธิ ลดความดันโลหิต ลดไข้ และรักษาแผลที่กระเพาะอาหารและลดการหลั่งของกรด นอกจากนี้ยังต้านการอักเสบของตับ เพิ่มการเคลื่อนไหวของอสุจิ กระตุ้นการบีบตัวของกล้ามเนื้อเรียบ การศึกษาความเป็นพิษในสัตว์ทดลองพบว่า ไม่มีพิษเฉียบพลัน แต่ในระยะยาวพบว่า ระดับเม็ดเลือดแดงลดลง และไม่เป็นที่พิษต่ออสุจิ

องค์ประกอบทางเคมี

น้ำมันระเหยง่าย มีกลิ่นฉุน และรสเผ็ด ประกอบด้วย eugenol, cineol, camphor, methyl cinnamate, pinene, galangin, chavicol, trans-p-coumaryl diacetate, coniferyl diacetate, p-hydroxy-trans-cinnamaldehyde, kaemferol, quercetin

อ้างอิง : ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี